

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

Poslanska skupina Nova Slovenija – krščanski demokrati

Šubičeva ulica 4, 1000 Ljubljana

t: 01 478 96 70, e: ps-nsi@dz-rs.si, www.dz-rs.si

Ljubljana, 21. 10. 2025

Odbor za izobraževanje, znanost in mladino
dr. Mirjam Bon Klanjšček, predsednica

Odbor za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo
Tereza Novak, predsednica

ZADEVA: Zahteva za sklic skupne nujne seje Odbora za izobraževanje, znanost in mladino ter Odbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo

Na podlagi drugega odstavka 48. člena Poslovnika državnega zbora Poslanska skupina Nova Slovenija – krščanski demokrati zahteva sklic skupne nujne seje Odbora za izobraževanje, znanost in mladino ter Odbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo z naslednjo točko dnevnega reda:

Je zaradi neznanja slovenščine vključevanje tujcev v družbo spodletelo in kako je vlada pustila šole ter učitelje na cedilu?

Obrazložitev:

I.

Nedavno so v eni izmed osnovnih šol starše na roditeljski sestanek vabili z uradnim vabilom tako v slovenščini kot albanščini. V tem se kaže simptom spodletele integracije tujcev v Slovenijo, ki je posledica nesprejemanja učinkovitih ukrepov ter potrjevanja škodljivih zakonskih sprememb na področju priseljevanja v aktualnem mandatu.

Vzgoja in izobraževanje sta za uspešno vključevanje otrok, učencev in dijakov priseljencev v nova okolja med najpomembnejšimi dejavniki, ki prispevajo k zagotavljanju enakih možnosti za njihov uspešen razvoj in vključevanje v družbo. Na področju vzgoje in izobraževanja v zadnjih letih raste število vključenih otrok, učencev, dijakov priseljencev, katerih prvi jezik ni slovenski. Na predšolskem področju kažejo podatki porast vključenih priseljenih otrok s 3,06 odstotka v letu 2017 na 9,14 odstotka populacije v letu 2024. Tudi za programe osnovne šole lahko ugotovljamo porast vključenih učencev priseljencev s 3,77 odstotka populacije v letu 2017 na 8,97 odstotka populacije v letu 2024. Najmanjši porast je na področju srednjega šolstva, kjer je delež

vključenih dijakov priseljencev v letu 2017 znašal 5,4 odstotka populacije, v letu 2024 pa 6,9 odstotka populacije.

V zadnjih petih letih narašča število držav, iz katerih se vključujejo otroci v vrtce in šole. V vrtce se vključuje največ otrok iz držav Bosne in Hercegovine, Kosova, Makedonije, Srbije in Ukrajine. Narašča tudi število otrok, pri katerih izvorna država ni prepoznavna. Največ učencev priseljencev, ki so se v preteklih petih letih vpisali v program osnovne šole, prihaja iz Srbije, Ruske Federacije, Kosova in Makedonije, največ dijakov priseljencev, ki so se v zadnjih petih letih vpisali v programe srednješolskega in poklicnega izobraževanja, pa iz Bosne iz Hercegovine, Kosova, Makedonije in Srbije.

Otroci se morajo za to, da dosežejo ustrezno raven obvladovanja učnega jezika kot otroci, za katere je učni jezik prvi jezik, učiti učnega jezika do sedem let. Zaradi raznolikosti prvih jezikov in kultur se zahtevnost medsebojnega sporazumevanja med otroki in učitelji povečuje. Izziv za učitelje in ravnatelje je vse bolj že osnovno komuniciranje s starši in otroki priseljenci, ki ne razumejo slovenskega jezika.

Mednarodne raziskave, kot je na primer PISA 2022, ugotavljajo, da 84 % učencev priseljencev (in 3 % vseh preostalih učencev) poroča, da doma večino časa govorijo drug jezik od jezika, v katerem so opravljali preverjanje znanja v raziskavi PISA. Razlike v dosežkih so opazne – pri matematiki je povprečna razlika 60 točk v korist učencev, ki niso bili priseljenci, pri branju pa 47 točk. Tudi po prilagoditvi za socialno-ekonomski profil učencev ostajajo pomembne razlike v dosežkih, kar poudarja potrebo po prilagojenih pristopih in podpori za učence priseljence.

Za lažje vključevanje otrok, ki ne govorijo slovensko, v slovenski šolski sistem smo v NSi predlagali uvedbo enoletnih pripravljalic, v katerih bi se otroci intenzivno učili jezika in spoznavali s slovensko kulturo. Otroci, katerih materni jezik ni slovenščina, bi pred vpisom oziroma vključitvijo v šolo opravljali preizkus slovenščine, prilagojen njihovi starosti. Od otrok, ki se vključujejo v prvo vzgojno-izobraževalno obdobje, bi se zahtevalo znanje slovenščine na stopnji A1, od otrok, ki se vključujejo v drugo in tretje izobraževalno obdobje, pa znanje slovenščine na stopnji A2. Če bi preizkus opravili, bi se vpisali oziroma vključili v ustrezen razred osnovne šole, če preizkusa ne bi opravili, pa se vključili v pripravljalnico. Pripravljalnica bi trajala eno šolsko leto, njen program pa bi obsegal učenje slovenskega jezika in slovenske kulture. V času pripravljalnice bi otrok lahko obiskoval tudi predmete šport, likovna umetnost in glasbena umetnost oziroma druge dejavnosti po presoji ravnatelja.

Vse več osnovnih šol se namreč sooča z izzivom, kako naj otroke tujcev, ki se priselijo v Slovenijo, uspešno vključijo v pouk, če nimajo zadostnega predznanja slovenščine. Takšen položaj je v prvi vrsti neugoden za otroka brez predznanja slovenščine, ki vsak dan sedi v razredu, kjer ne zmore slediti pouku. Če gre samo za enega otroka v razredu, so lahko izkušnje včasih sicer zelo pozitivne, saj mu sošolci pomagajo, otrok se hitro vključi in uči slovenščine. Zelo negativne pa so lahko po drugi strani izkušnje, kjer je tujcev v razredu več, zlasti če jih je več z enakim maternim jezikom. Razumljivo je, da se ti otroci povežejo med seboj, ker se sploh lahko sporazumevajo. Težava pa nastane, ker se ves čas, tudi med odmori, med seboj pogovarjajo v maternem jeziku, doma govorijo v maternem jeziku, v prostem času se družijo z vrstniki, ki govorijo njihov materni jezik. S slovenščino se srečajo samo pri pouku in učitelji so edini, ki od

teh otrok pričakujejo komunikacijo v slovenščini. Usvajanje slovenščine tako poteka prepočasi, da bi lahko pri sporazumevanju in snovi pri predmetu dovolj hitro ujeli preostale učence v razredu. Zato morajo učitelji čas v razredu posvečati dodatni razlagi, s katero poskušajo zaobiti jezikovno oviro, ali celo nižati zahtevano raven znanja. To po drugi strani pomeni, da celoten razred počasneje napreduje, tudi vsi ostali otroci, ki nimajo težav z razumevanjem slovenskega jezika.

V nekaterih krajih se že dogaja, da starši slovensko govorečih otrok skušajo svoje otroke vpisati v šolo, kjer je manj tujcev, da bodo njihovi otroci deležni pouka, kjer učitelji zaradi velikega deleža neslovensko govorečih otrok ne bodo primorani zniževati standarda znanja. Na ta način se seveda tujci slabše, če sploh, integrirajo v slovensko okolje. Za uspešno integracijo je ključno poznavanje slovenščine, da se lažje vzpostavljajo stiki med tujci in lokalnim prebivalstvom in da ne pride do oblikovanja izoliranih tujejezičnih jezikovnih skupnosti, ki komunicirajo in se družijo zgolj s pripadniki te jezikovne skupnosti, s slovensko govorečim okoljem pa praktično nimajo stika.

Žal aktualna koalicija ni želela prisluhniti predlogu opozicije in je naš predlog pripravljalnic zavrnila. Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje je sicer spoznalo, da naraščajoče število tujih otrok predstavlja vse večji izziv v šolah in da je nekaj treba ukreniti ter v državni zbor poslalo predlog novele Zakona o osnovni šoli, ki je vsebovala tudi zvođenelo različico pripravljalnic. V spremenjeni 50. člen se je tako dodalo novo besedilo:

»Učenci priseljenci iz drugih držav, katerih materni jezik ni slovenski (v nadaljnjem besedilu: učenci priseljenci iz drugih držav), se k pouku obveznih predmetov lahko vključujejo postopoma glede na znanje slovenskega jezika, v skladu s smernicami za vključevanje učencev iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem, ki jih sprejme strokovni svet, pristojen za splošno izobraževanje. Ob vključitvi v osnovno šolo se udeležijo začetnega pouka slovenščine v okviru dopolnilnega izobraževanja, ki se lahko izvaja med izvajanjem obveznega programa.«

Pri sprejetem ukrepu pa žal ostaja nedorečenih in nejasnih mnogo vidikov, vključno s trajanjem in ravno jezika, ki jo mora doseči otrok, preden se lahko vključi v redni pouk. Zato upravičeno dvomimo, da bo sprejeti ukrep dosegel osnovni namen, da bi se otroci najprej dovolj dobro naučili slovenščine, preden se vključijo v redni pouk, zlasti ker so šole še vedno v veliki meri prepuščene svoji iznajdljivosti, namesto da bi bil jasno določen postopek vključevanja priseljenih otrok, ki ne govorijo slovensko.

Učitelje in ravnatelje se v spopadanju z izzivom naraščajočega števila otrok in njihovih staršev, ki ne govorijo slovensko, pušča same, saj sistemsko nimajo na voljo ustreznih orodij, ki bi spodbujala integracijo. Zato se vedno bolj dogaja, da morajo učitelji početi vse drugo, namesto da bi se lahko osredotočali na svoje delo – poučevanje otrok. Ob tem se verjetno vsi zavedamo, da učiteljev v slovenskih šolah že tako primanjkuje. V združenju ravnateljev ugotavljajo, da od vrtca do konca srednje šole primanjkuje več kot 7.000 vzgojiteljev, učiteljev in drugih strokovnih delavcev. V letošnjem šolskem letu se poleg tega pričakuje še nekoliko več upokojitev kot lani. Če šolam in učiteljem ne stopimo naproti tudi z ukrepi, ki jim bodo pomagali pri delu z neslovensko govorečimi otroki, pa lahko pričakujemo, da bo učiteljski poklic zapustilo še več predanih učiteljev.

II.

Po podatkih statističnega urada se je leta 2024 število tujcev povečalo za skoraj 11.700, medtem ko se je število državljanov Slovenije zmanjšalo za skoraj 4800. Na začetku januarja 2025 je tako imela Slovenija 2.130.850 prebivalcev, od tega so desetino predstavljali tuji državljani.

Prvega novembra 2024 so se začele uporabljati določbe Zakona o tujcih, ki kot pogoj za dovoljenje za stalno prebivanje tujcev določajo znanje slovenskega jezika na osnovni ravni. Za podaljšanje dovoljenja za začasno prebivanje zaradi združitve z družino pa zakon sedaj zahteva znanje slovenskega jezika na preživetveni ravni. Novela zakona je namreč pogoj znanja slovenskega jezika na vstopni ravni A1 nadomestila z znanjem na preživetveni ravni. To pomeni zgolj temeljno sporazumevanje v slovenskem jeziku, omejeno na preproste, predvidljive, vsakodnevne situacije, v katerih je izražanje rutinsko in se ponavlja.

Za izpolnjevanje pogoja znanja slovenščine na preživetveni ravni se šteje tudi, če je tujec sprejet v javno veljavne izobraževalne ali študijske programe v Sloveniji, ki se izvajajo v slovenskem jeziku in omogočajo pridobitev javno veljavne izobrazbe, ali je končal šolanje na kateri koli stopnji v Sloveniji. Pogoj znanja iz slovenskega jezika na tej ravni izpolnjuje tudi tujec, ki je nepismen, se pa govorno sporazumeva v slovenščini, kar dokaže s potrdilom o uspešno opravljenem izpitu iz govornega sporazumevanja v slovenščini.

Preizkus znanja iz slovenskega jezika na preživetveni ravni izvajajo izobraževalne ustanove oziroma organizacije, ki izvajajo neformalne izobraževalne programe za odrasle za učenje slovenskega jezika. Tujcem sta na voljo brezplačen program učenja slovenskega jezika na preživetveni ravni in tudi prvo opravljanje preizkusa znanja. Neformalni program obsega 180 ur, po potrebi pa še dodatnih 60 ur. Poleg tega so tujcem, ki niso državljani EU, z namenom hitrejšega vključevanja v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Republike Slovenije, brezplačno zagotovljeno spoznavanje slovenske družbe, pod pogoji, določenimi v tem členu in programi medsebojnega poznavanja in razumevanja s slovenskimi državljani.

Dejstvo je, da smo v Sloveniji močno znižali zahtevani pogoj znanja slovenskega jezika in da so na voljo številni programi, ki bi tujcem lahko pomagali pri vključitvi v našo družbo, če bi bili le motivirani za to. Žal ugotavljamo, da zgolj nižanje standardov in ponudba brez kakršnih koli zavez ne prinašata zelenih učinkov. Nasprotno. Družinski člani, ki imajo pravico do združitve, nimajo interesa, da bi usvojili najosnovnejše sporazumevanje, ker jim tega ni treba. Slovenska družba pa se v želji po vključevanju in sprejemanju prepogosto začne prej sama prilagajati tujcem, kot da bi se tujci prilagodili družbi, v katero so se priselili.

III.

V lanskem letu je Državni zbor obravnaval predlog Zakona o uresničevanju kulturnih pravic pripadnikov narodnih skupnosti narodov nekdanje Socialistične federativne Republike Jugoslavije v Republiki Sloveniji. V zakon se je med obravnavo prikradel tudi amandma, s katerim so želele koalicijske poslanske skupine Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje v zvezi z otroki pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Sloveniji naložiti, da:

- omogoča osnovno in srednješolsko brezplačno učenje maternega jezika in kulture v okviru fakultativnega ali dopolnilnega pouka ali interesne dejavnosti razširjenega programa šol;
- omogoča spremljanje stanja pri učenju maternega jezika in kulture otrok;

- spodbuja sodelovanja javnih in zasebnih šol pri učenju maternega jezika in kulture, ozavešča o možnostih in promocijo učenja ter spodbuja vključevanja v učenje maternega jezika in kulture;
- spodbuja sodelovanje, vključno z gostovanjem učencev, med šolami v RS in šolami v državah izvora narodnih skupnosti narodov nekdanje SFRJ v RS, gostovanje inštruktorjev za učitelje maternega jezika in kulture iz držav izvora ali zagotavljanje učiteljev iz držav izvora za poučevanje maternega jezika in kulture v šolah.

Amandma je bil nato ob protestu inštitucij, dela javnosti in opozicije na srečo umaknjen, je pa zelo nazorno pokazal pristop aktualne vlade in koalicije k integraciji. Slovenija bi morala po mnenju vladajočih zagotavljati sredstva za to, da se spodbuja učenje maternega jezika priseljencev, medtem ko niti ne zagotavlja ustreznega sistema in sredstev za učenje slovenščine, ki je v Sloveniji uradni jezik.

Slovenska družba je zelo vključujoča, lahko bi rekli, da preveč. Narodna identiteta in slovenska samobitnost počasi izgubljata pomen. Kako sicer lahko dovoljujemo tujcu pravico do združitve tudi polnoletnim neporočenim otrokom in staršem tujca, zakonca, partnerja v partnerski skupnosti oziroma partnerski zvezi ali partnerja, s katerim tujec živi v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, katere je tujec, zakonec, partner v partnerski skupnosti oziroma partnerski zvezi ali partner, s katerim tujec živi v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti po zakonu države, katere državljan je, dolžan preživljati. Pravico do združitve naš zakona dopušča celo drugim sorodnikom tujca, če posebne okoliščine govorijo v prid združitvi družine v Sloveniji. Po določbah Zakona o tujcih se namreč vsi ti lahko (seveda poleg zakonca in otrok) štejejo za družinske člane. Če se primerjamo s sosednjo Avstrijo, so pri njih krog upravičencev do združitve zožali le na ožje družinske člane.

Zakon o javni rabi slovenščine v prvem odstavku 1. člena določa, da je slovenščina uradni jezik Republike Slovenije. V njem poteka govorno in pisno sporazumevanje na vseh področjih javnega življenja v Republiki Sloveniji, razen kadar je v skladu z Ustavo Republike Slovenije poleg slovenščine uradni jezik tudi italijanščina in madžarščina in kadar določbe mednarodnih pogodb, ki zavezujejo Republiko Slovenijo, posebej dopuščajo tudi rabo drugih jezikov. Slovenščina je temelj slovenske narodne zavesti in kulturne identitete. Vztrajanje pri uporabi slovenščine v uradni komunikaciji, šolah, javnem življenju zato ni le kulturnega, temveč tudi strateškega pomena za obstoj in razvoj slovenskega naroda in naše države v prihodnje.

Jezik pa je tudi temelj integracije, zato je treba vse ukrepe na področju priseljevanja sprejemati z mislijo na to. Brez znanja jezika se namreč niti odrasel niti otrok ne bo mogel uspešno vključiti v novo okolje, novo kulturo in nove navade.

Glede na vse navedeno Odboru za izobraževanje, znanost in mladino ter Odboru za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo predlagamo, da po končani razpravi sprejmeta naslednje sklepe:

1. Odbor za izobraževanje, znanost in mladino ter Odbor za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo predlagata Ministrstvu za notranje zadeve, da do konca letošnjega leta pripravi predloge rešitev na področju priseljevanja s ciljem spodbuditi in motivirati tujce za vključevanje v slovensko družbo.

2. Odbor za izobraževanje, znanost in mladino ter Odbor za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo predlagata Ministrstvu za notranje zadeve,

da do konca letošnjega leta pripravi zakonodajne spremembe, s katerimi bo zaostriło pogoj znanja slovenskega jezika in ga dvignilo na višjo raven Skupnega evropskega jezikovnega okvirja, ki bo tujcem omogočala učinkovito sporazumevanje in uspešnejšo integracijo.

3. Odbor za izobraževanje, znanost in mladino ter Odbor za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo predlagata Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje, da do konca letošnjega leta pripravi predlog zakonodajnih sprememb, ki bodo jasno in sistemsko uredile vključevanje neslovensko govorečih otrok k pouku in jim predhodno omogočile doseganje zadostne ravni znanja slovenščine za sledenje pouku, učiteljem in ravnateljem pa zagotovile ustrezno podporo pri izvajanju.

Predlagatelji nujne seje Odboru za izobraževanje, znanost in mladino ter Odboru za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo predlagamo, da na nujno sejo povabi:

- Vlado,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje,
- Ministrstvo za notranje zadeve,
- Upravno enoto Ljubljana, Sektor za matične zadeve, tujce in državljanstva,
- Komisijo za slovenski jezik v javnosti pri SAZU,
- Združenje ravnateljev in pomočnikov ravnateljev Slovenije,
- Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik,
- Nacionalni center raziskave PISA, Pedagoški inštitut,
- I. osnovno šolo Žalec,
- Osnovna šola Jakoba Aljaža Kranj,
- Osnovna šola Janeza Puharja Kranj,
- II. osnovna šola Slovenska Bistrica,
- Skupnost občin Slovenije,
- Združenje občin Slovenije,
- Združenje mestnih občin Slovenije.

V imenu predlagatelja bo zahtevo za sklic skupne nujne seje Odbora za izobraževanje, znanost in mladino ter Odbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo predstavil **poslanec Aleksander Reberšek**.

Janez Cigler Kralj
vodja poslanske skupine